

Topzware conferenties

„Bretton Woods was een houten hotel van het type dat geheid afbrandt als het dak aan groot onderhoud toe is”. Aldus de Nederlands-Amerikaanse economist Houthakker op een seminar dat de Amerikaanse ambassade in samenwerking met de SER had georganiseerd aan de vooravond van de top in Williamsburg. Een mooie zin. Er spreekt realisme uit, maar ook een getuigenis van het gebrek aan visie dat de huidige Amerikaanse diplomatie kenmerkt. Houthakker verklaarde het oorspronkelijke succes van Bretton Woods uit het feit dat het een onopvallende en klein gehouden bijeenkomst was, zonder pers en zonder pontificerende politici. Zelfs de Grote Namen van de conferentie — White en Keynes — hadden niet veel politiek gewicht; de „echte” politici hadden andere dingen aan hun hoofd, dat laatste oorlogsjaar.

Vergelijk dat met de happening in Williamsburg: zeven prima donna's met een gevolg van 7.000 journalisten en overige figuren — goed voor de IATA en de plaatselijke horeca, maar daar is dan ook alles mee gezegd. Jammer voor de dromers die er iets inhoudelijks van verwacht hadden, dat moet ik Houthakker nageven. En nu de Franse president zijn naam als exporteur van cosmetica heeft hooggehouden door een doekje voor het bloeden te eisen en te krijgen in de vorm van een wat schimmig vooruitzicht op een monetaire wereldconferentie zou je er haast moedeloos bij worden. Maar daarvoor zijn de onderliggende problemen te ernstig.

Sedert de tweede wereldoorlog is het Westen tot drie maal toe bedreigd door een dollarcrisis. Zo op het oog waren daar verschillende oorzaken voor aan te wijzen. De tweede keer — bij de opschorting van de goudpariteit in 1971 — de sterlingcrisis, het complex van spanningen dat de geschiedenis is ingegaan als „les événements de may” (te veel eer voor Cohn Bendit, maar vooruit) en de Amerikaanse misrekening in Vietnam. Ik houd het op die laatste oorzaak, de rest was bijzaak. Het pond sterling was al jaren ziek en iedereen wist dat de dollar eenzaam zou achterblijven, in de schijnwerpers van het wereldtoneel. De Amerikanen voelden daar niet voor. Ze stuurden de toenmalige Britse chancellor, Callaghan, steeds weer op: een groot acteur met een slechte tekst. In 1967 viel het dock, zonder dat de Amerikanen in hun nieuwe rol geloofden. Hun probleem was de werkelijke kosten van de toch al zo impopulaire oorlog in Vietnam verborgen te houden voor het thuisfront: daarbij paste geen „exposure” als enige reservevaluta. Ook het nieuw-linkse engagement van Cohn Bendit c.s. was geen oorzaak van de ellende, en slechts ten dele een gevolg (voor zover Vietnam een legitimatie verschaft

aan wie „het systeem” wilde bestrijden). Het was wel een alibi voor Europese regeringen om zich — lekker laf — de monetaire speelruimte voor een „permissive society” te laten aanleunen die de brand van Bretton Woods verschaftte. Maar vergist u zich niet, het dak was nog prima. De zaak was aangestoken door Amerika, en deze keer had de Europese Van der Lubbe écht geholpen.

Thans dreigt de derde door de dollar veroorzaakte crisis in volle omvang en weer doen de Amerikanen of hun neus bloedt. Dollarkoers en rente leggen internationale „herstelbetalingen” op die Weimarrepublieken kunnen maken van Brazilië en Mexico, in Amerika's achtertuin nog wel. Ze remmen het herstel in Europa, waar het — tijdelijk? — concurrentievoordeel t.o.v. Amerika niet opweegt tegen de hoge rentelast. Ze ondermijnen ook de Westerse veiligheid, en dat is wel de grootste ironie. Hoe meer president Reagan het financieringsstekort oprekt met zijn sterk verhoogde defensiebudget, hoe minder draagvlak wij hebben om ons aandeel te leveren. Na de onthullingen over kapotte Leopard-tanks heeft nu de marine de vuile was als teken in het water gehangen. Zo ging destijds ook al het verhaal dat de Belgische luchtmacht in 1981 na half november niet meer gevlogen heeft, omdat de begroting voor kerosine was uitgeput. Dat is geen mop, dat is relatief verstandig, want kerosine kun je sneller aanvullen dan reserveonderdelen, als de nood aan de man komt. Aannemende dat er een dreiging is, is veiligheid nog altijd een kwestie van een goed en derhalve geïntegreerd beheer van middelen. Is er dan niemand meer die dat aan president Reagan kan uitleggen?

En de eerste crisis? Juist, daar wilde ik u hebben. Die is afgewend omdat er een generaal was die de lessen van de geschiedenis wel kon expliciteren. Die begreep dat de keuze tussen kanonnen of boter tot oorlog leidt, dat het gaat om de juiste verhouding van kanonnen en boter. Die dan ook een plan maakte om het herstel van Europa — en daarmee de Atlantische veiligheid — niet te laten stranden op het toenmalige

D. J. Wolfson

structurele dollartekort. Nu hebben we geen dollars meer nodig van Amerika, alleen maar oog voor de samenhang der dingen, en een beetje organisatievermogen, zoals generaal Marshall dat had. Maar nu kan Washington dat niet meer opbrengen. Ieder voor zich (dan kijkt God de andere kant op). We bellen wel. Of zo.

Als we ons losmaken van het achterhaalde natic-denken is de Westerse alliantie te zien als een coalitie op zoek naar een herstelprogramma waar de (Oosteuropese) oppositie geen speld tussen kan krijgen. Dat vraagt om wilsovereenstemming op uitgangspunten — zoals de noodzaak van meer vastigheid in het wisselkoersregime en de bereidheid om daar soevereiniteit voor in te ruilen. Zo'n overeenstemming laat zich misschien bezegelen, maar zeker niet formeren in conferenties of grootscheepse consultaties in Groepen van Tien, Twintig of Dertig. Wij weten in Nederland waar een coalitieprogramma om vraagt. Om het bekwaam, geduldig en discreet tegen elkaar slaan van de koppen (staatschoufden zelfs) tot ze het grotere belang gaan zien. Dat vraagt om internationalisering van ons nationale instituut: de informateur. Er is ook een kandidaat: Helmut Schmidt. Hij heeft gezag en strategisch inzicht; hij kent zijn internationale financiën en zijn Oost-Westverhoudingen. En hij heeft zich, o.a. in *NRC Handelsblad*, welhaast aangeboden. Laat hem pendel-informatie bedrijven met een OESO-opdracht, dan wordt het een Nederlands-Amerikaanse innovatie. En als we elkaar het licht weer niet in de ogen gunnen, kunnen we er nog Drie Wijze Mannen van maken, ook een beproefd recept: Schmidt, Witteveen en, naar keuze, Giscard d'Estaing (ligt minder goed bij Mitterrand dan Schmidt bij Kohl) of een acceptabele Japanner („neem vaker een Japanertje mee” lijkt mij een passend devies voor een eigentijdse internationale etiquette). Als we dat drietal nu eens een tijdje een regeringsfokkertje uitleenden. Dat symboliseert dat Grote Zaken klein beginnen.